

144. MEKTUP

١٤٤ - ﴿ الْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْأَرْبَعُونَ وَالْمِائَةُ : إِلَى الْحَافِظِ مُحَمَّدٍ اللَّاهُورِيِّ فِي بَيَانِ مَعْنَى السَّيْرِ وَالسُّلُوكِ وَبَيَانِ السَّيْرِ إِلَى اللَّهِ وَالسَّيْرِ فِي اللَّهِ وَالسَّيْرِ فِي الْآخِرِينَ ﴾

رَزَقَكُمُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ تَرْقِيَاتٍ غَيْرَ مُتَنَاهِيَةٍ فِي مَدَارِجِ الْكَمَالَاتِ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْبَشَرِ الْمُطَهَّرِ عَنْ زَيْغِ الْبَصَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ ﴿ع﴾ : وَأَحْسَنُ مَا يُمَلَى حَدِيثُ الْأَحِبَّةِ * اَعْلَمُ أَنَّ السَّيْرَ وَالسُّلُوكَ عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَةِ الْعِلْمِيَّةِ الَّتِي هِيَ مِنْ مَقُولَةِ الْكَيْفِ وَلَا مَحَالٍ هُنَا لِلْحَرَكَةِ الْإِنِّيَّةِ فَالسَّيْرُ إِلَى اللَّهِ عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَةِ الْعِلْمِيَّةِ ذَاهِبًا مِنَ الْعِلْمِ الْأَدْنَى إِلَى الْعِلْمِ الْأَعْلَى وَمِنْ هَذَا إِلَى أَعْلَى آخَرَ وَهَكَذَا إِلَى أَنْ تَنْتَهِيَ إِلَى عِلْمِ الْوَاجِبِ تَعَالَى بَعْدَ طَيِّ عُلُومِ الْمُمَكِّنَاتِ كُلِّهَا وَزَوَالِهَا بِأَسْرِهَا وَهَذِهِ الْحَالَةُ هِيَ الْمُعْبَّرُ عَنْهَا بِالْفَنَاءِ وَالسَّيْرِ فِي اللَّهِ عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَةِ الْعِلْمِيَّةِ فِي مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ مِنَ الْأَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَالشُّؤْنِ وَالْإِعْتِبَارَاتِ وَالتَّقْدِيسَاتِ وَالتَّنْزِيهَاتِ إِلَى أَنْ تَنْتَهِيَ إِلَى مَرْتَبَةٍ لَا يُمَكِّنُ التَّعْبِيرُ عَنْهَا بِعِبَارَةٍ وَلَا يُشَارُ إِلَيْهَا بِإِشَارَةٍ وَلَا تُسَمَّى بِاسْمٍ وَلَا يُكْنَى عَنْهَا بِكُنْيَةٍ وَلَا يَعْلَمُهَا عَالِمٌ وَلَا يَدْرِكُهَا مُدْرِكٌ وَهَذَا السَّيْرُ يُسَمَّى بِالْبَقَاءِ وَالسَّيْرِ عَنِ اللَّهِ بِاللَّهِ الَّذِي هُوَ السَّيْرُ الثَّلَاثُ أَيْضًا عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَةِ الْعِلْمِيَّةِ نَازِلًا مِنَ الْعِلْمِ الْأَعْلَى إِلَى الْعِلْمِ الْأَدْنَى وَمِنْ الْأَدْنَى إِلَى الْأَدْنَى وَهَكَذَا إِلَى أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الْمُمَكِّنَاتِ رُجُوعَ الْقَهْقَرَى وَيَنْزِلَ مِنْ عُلُومِ مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ كُلِّهَا وَهُوَ الْعَارِفُ الَّذِي نَسِيَ اللَّهَ بِاللَّهِ وَرَجَعَ عَنِ اللَّهِ مَعَ اللَّهِ وَهُوَ الْوَاجِدُ الْفَاقِدُ وَالْوَاصِلُ الْمَهْجُورُ وَهُوَ الْقَرِيبُ الْبَعِيدُ وَالسَّيْرُ الرَّابِعُ الَّذِي هُوَ السَّيْرُ فِي الْأَشْيَاءِ عِبَارَةٌ عَنْ حُصُولِ عُلُومِ الْأَشْيَاءِ شَيْئًا فَشَيْئًا بَعْدَ زَوَالِ تِلْكَ الْعُلُومِ كُلِّهَا فِي السَّيْرِ الْأَوَّلِ فَالسَّيْرُ الرَّابِعُ مُقَابِلٌ لِلْسَّيْرِ الْأَوَّلِ وَالسَّيْرُ الثَّلَاثُ لِلثَّانِي كَمَا تَرَى

وَالسَّيْرُ إِلَى اللَّهِ وَالسَّيْرُ فِي اللَّهِ لِتَحْصِيلِ نَفْسِ الْوَلَايَةِ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ الْفَنَاءِ
وَالْبَقَاءِ وَالسَّيْرُ الثَّالِثُ وَالرَّابِعُ لِحُصُولِ مَقَامِ الدَّعْوَةِ الَّذِي هُوَ مَخْصُوصٌ بِالْأَنْبِيَاءِ
الْمُرْسَلِينَ صَلَّوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَى جَمِيعِهِمْ عُمُومًا وَعَلَى أَفْضَلِهِمْ خُصُوصًا
وَلِلْمُتَابِعِينَ الْكَامِلِينَ أَيْضًا نَصِيبٌ مِنْ مَقَامِ هَؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ "قُلْ هَذِهِ
سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي" الْآيَةُ هَذَا هُوَ حَدِيثُ الْبِدَايَةِ
وَالنِّهَايَةِ وَالْمَقْصُودُ مِنْ ذِكْرِهِ تَنْوِيهِ شَأْنِهِ وَتَشْوِيقُ الطَّلَابِ إِلَيْهِ ﴿شِعْرٌ﴾:

وَتَهَافَتُوا فِي سَكْرِ يَا أَهْلَ صَفَرَاءَ لِأَجْلِ تَغَافُلِ السَّوْدَاوِي
وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالتَّرَمَ مُتَابِعَةً الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَوَاتُ
وَالسَّلَامَاتُ .

﴿ TÜRKÇE ANLAMI ﴾

Bu mektup Hafız Mahmud el-Lahori'ye yazılmış olup *seyr u sülûkun*²⁴⁴, *seyr-i ilallâhın*, *seyr-i fillâhın* ve diğer iki seyrin açıklamalarını içermektedir.

Allah Subhânehû "*seyy-i basar* (göz kayması)"ndan temizlenmiş (gözünü Hakk Subhânehû'nun dışında bir şeye kaydırmaktan korunmuş) olan Beşeriyetin Efendisi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hürmetine sizleri kemâlât basamaklarında sonsuz yükselişlerle rızıklandırırsın.

"Yazılacak en güzel şey dostların sözüdür." (Şiir).

Bilmek gerekir ki; *seyr u sülûk*, *keyfiyet makûlesinden*²⁴⁵ (kategorisinden) olan *ilmî hareketten*²⁴⁶ ibârettir. Burada *eyniyyet* (mekana bağlılık) hareketine yer yoktur.

²⁴⁴ *Seyr u sülûk*: bkz. C. 1, Mektup 71, dipnot.

²⁴⁵ Makûle-Makûlât: Kategoriler. Bir şeye yüklenen nitelikler. Varlığın sınıflarını ifade eden kalıplar, haller. Bunlar on adet olup "makûlât-ı aşere" diye isimlendirilirler. Bunların birincisi cevher olup diğerleri hep arazdır: Kemmiyyet, keyfiyet, izafet, metâ, eyniyyet, vad', mülk, fî'l, infî'âl.

Seyr-i ilâllah; en düşük bilgiden en yüce bilgiye buradan da daha yüce olana giden ve bu şekilde devam ederek tüm mümkinâtın ilimleri aşılıp bütünüyle²⁴⁷ zâil olduktan sonra Vâcib Te‘âlâ'nın ilminde son bulan ilmî hareketten ibârettir. İşte bu hal *fenâ* diye tabir edilir.

Seyr-i fillâh; isimler, sıfatlar, şu‘ûn²⁴⁸, itibarlar²⁴⁹, takdisler, tenzihlerden olan ve bir ibareyle ifade edilmesi mümkün olmayan, bir işaretle gösterilemeyen, bir isimle adlandırılmayan, bir kinaye ile kinâyelenemeyen, hiçbir âlimin bilemeyeceği ve hiçbir idrak sahibinin idrak edemeyeceği bir mertebede son bulan vücûb mertebelerindeki ilmî hareketten ibârettir. Bu seyr, *bekâ* diye isimlendirilir.

Seyr-i anillâh billah; Bu üçüncü seyirdir. En yüce olanın ilminden en düşük olanın ilmine, en düşük olandan daha düşük olanın ilmine inen ve bu minvalde devam ederek tam olarak mümkünâta dönene kadar süren ve vücûb mertebelerinin hepsinin ilminden aşağı inen ilmî harekettir. Sâlik burada Allah'ı Allah'la unutan ârifdir. Kaybedici bulandır. Ayrı kalmış kavuşandır. Uzak olan yakındır.

Dördüncü seyr, seyr fi'l-eşyâdır ki birinci seyrde bu ilimlerin hepsi yok olduktan sonra kademe kademe eşyanın ilimlerine ulaşmaktan ibârettir. Bu dördüncü seyr, birinci seyrin mukâbilidir. Görüldüğü üzere üçüncü seyr de ikinci seyrin mukabilidir.

Seyr-i ilâllah ve seyr-i fillah; fenâ ve bekâdan ibâret olan velâyetin kendisini elde etmek içindir.

Üçüncü ve dördüncü seyr Peygamberlere mahsus olan davet makamına ulaşmak içindir. Salât u selam umûmî anlamda hepsinin üzerine, husûsî anlamda en faziletlilerinin üzerine olsun. Onlara tam mânâsıyla tâbi olan kâmil zatların da bu büyük peygamberlerin (Aleyhimu's-Selâm) makamından bir nasibi vardır. *“De ki: “İşte benim yolum budur: Allah'a basiretle davet ederim. Ben ve bana ıyanlar...”* (Yûsuf, 108).

İşte başlangıcın ve nihâyetin serüveni böyledir. Bunların anlatılmasındaki maksat onun yüceliğini anmak ve taliplilerini teşvik etmektir.

Keyfiyet (nitelik): “Ne şekilde?”, “nasıl?” sorularının cevabında kullanılan bir arazdır. [Esiruddîn Ebherî, Mannk (İsâgocî Terceme ve Şerhi), Sonuna mantık terimleri sözlüğü ekleyerek hz. Talha Alp, s. 149, İstanbul 1998]

²⁴⁶ İlim, keyfiyet makûlesinin ikinci nevisi olan Keyfiyât-ı nefsiyyenin ikincisidir

²⁴⁷ Arapça metinde geçen “*bi esribâ*” ifadesi, tamamen, bütünüyle anlamlarına gelmektedir.

²⁴⁸ Şü‘ûn’un açıklaması için bkz. C. 1, Mektup 21.

²⁴⁹ İtibarların açıklaması için bkz. C. 1, Mektup 21.

Birinci seyrin karşıtıdır **الثَّالِثُ** وَالسَّيْرُ **الثَّالِثُ** Üçüncü seyir de *(Neyin karşıtıdır?)* **الثَّانِي** İkinci seyrin **كَمَا تَرَى** Gördüğün gibi **وَالسَّيْرُ إِلَى اللَّهِ** Seyr-i ilallah **وَالسَّيْرُ فِي اللَّهِ** Ve Seyr-i Fillah *(Neyindir?)* **لِتَحْصِيلِ نَفْسِ الْوَلَايَةِ** Velâyetin kendisini elde etmek içindir **الَّتِي هِيَ** Ki o **وَالْوَلَايَةُ** *(Nedir?)* **عِبَارَةٌ** Ibarettir *(Neden?)* **فَنَاءٌ وَبَقَاءٌ** Fenâ ve Bekâ'dan **وَالسَّيْرُ الثَّالِثُ** *(Neyindir?)* **لِحُصُولِ مَقَامِ الدَّعْوَةِ** Davet Makamı'nın gerçekleşmesi içindir **الَّذِي هُوَ** Ki o *(Nedir?)* **مَخْصُوصٌ** Aittir *(Nime?)* **بِالْأَنْبِيَاءِ الْمُرْسَلِينَ** Gönderilen peygamberlere **وَتَسْلِيمَاتُهُ** Allah'ın salavâtı **وَاللَّهُ** Allah'ın **صَلَوَاتُ** Ve selamları **وَعَلَى** **وَعَلَى أَفْضَلِهِمْ** Ve en faziletliilerine olsun **عُمُومًا** Genel anlamda **وَاللَّمَّاعِينَ الْكَامِلِينَ** Peygamberlere eksiksiz tâbi olanlar için **وَالْخُصُوصًا** Husûsî anlamda **نَصِيبٌ** Pay *(Neden?)* **أَيْضًا** O **مِنْ مَقَامِ هَؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ** O büyüklerin makamından **وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ** Selam, onlara olsun **قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي** "Dedi: İşte benim yolum **أَدْعُو إِلَى اللَّهِ** Ben, Allah'a çağırıyorum **عَلَى بَصِيرَةٍ** Basiretle **أَنَا وَمَنْ أَتَّبَعَنِي** Bu *(Nedir?)* **هَذَا** (Âyet) **آيَةٌ** *(Nedir?)* **أَلَا يَتَذَكَّرُ** Onun **مِنْ ذِكْرِهِ** *(Neden?)* **وَالْمَقْصُودُ** Kastedilen **وَالنَّهْيَةُ** Başlangıcın ve sonun sözüdür **وَتَشْوِيقُ الطَّلَاقِ** Ve talipleri anlatılmasından *(Nedir?)* **تَنْوِيهِ شَأْنِهِ** Onun yapısını övgü **وَتَشْوِيقُ** Ve talipleri teşviktir *(Neye?)* **إِلَيْهِ** Ona **﴿شِعْرٌ﴾** :Şiir:

يَا أَهْلَ صَفْرَاءَ Ey Safrâ halkı **فِي سَكْرِ** Sarhoşluk içinde **وَتَهَافَتُوا** *(Neyin?)* **لَأَجْلِ تَغَافُلِ السَّوْدَاوِي** Sevdalıların / kederlilerin gaffetinden dolayı **وَالسَّلَامُ** Selam *(Nime olsun?)* **عَلَى مَنْ** O kişiye olsun ki; **اتَّبَعَ الْهُدَى** Hidâyete tâbi olmuştur **عَلَيْهِ** Hz. Mustafa'ya tâbi olmaya **مُتَابَعَةُ الْمُصْطَفَى** Ve sınıksız sarılmıştır *(Neye?)* **وَالْتَرَمَ** **وَعَلَى آلِهِ** Ona ve âline olsun *(Ney?)* **وَالتَّسْلِيمَاتُ** Salâtlar ve selamlar

